

DEBAT D'ORIENTACIÓ POLÍTICA

Intervenció del President del Grup Parlamentari Socialdemòcrata

Pere López Agràs

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

24 de setembre del 2020

Context

És pràcticament impossible començar la intervenció en nom del Grup Parlamentari Socialdemòcrata, en aquest debat d'orientació política, d'altra forma que no sigui fent referència a l'especial context en que aquest es celebra: en ple mig d'una pandèmia mundial. A més, aquesta mateixa setmana, hem conegut dades i decisions preses pel Govern que sembla que apunten a que el virus és lluny, al menys pel moment, de marxar de les nostres vides.

L'impacte econòmic i social de la crisi és generalitzat a la majoria de països, amb un impacte molt notori als països del nostre entorn més immediat, amb caigudes del PIB del segon trimestre d'enguany properes al 20% en el cas d'Espanya i al 14% a França.

No és tasca fàcil fer un exercici de seguiment dels impactes de la crisi de la Covid a Andorra, ni de forma aïllada, ni de forma comparada amb els països de l'entorn. Per exemple, i per posar de relleu la nostra situació en relació a dues de les dades fonamentals publicades per la gran majoria de països, les dades més actuals de l'evolució de la variació del PIB publicades pel departament d'estadística es corresponen a les del primer trimestre i les darreres dades publicades referents al mercat laboral són les del mes d'abril. La dada oficial més actualitzada, la trobem a la memòria de la Llei òmnibus II. En aquesta Llei es feia una estimació de reducció de PIB del 5%, una dada que, amb la deguda prudència, ens sembla que - i ens agradaria que finalment no fos així - quedarà curta. Per tot plegat, sembla necessari urgir al Govern que agilitzi la presentació de dades referents als impactes econòmics i socials de la Covid19.

La feblesa del nostre sistema estadístic, que era objecte de debat fa tot just una setmana en aquesta mateixa cambra, juntament amb la manca de cooperació i coordinació entre institucions, són dos elements que mereixen una seriosa reflexió. Les dades públiques no poden romandre ni sota el pany de l'interès parcial, ni tampoc sota l'arbitrarietat de la direcció de torn de les institucions.

La qualitat de les dades equival, tot sovint, a qualitat democràtica. La qualitat de les dades és també, freqüentment, sinònim de bona gestió, de societat ben informada o de confiança i seguretat per a l'activitat econòmica i per als inversors. La manca o l'ocultació de les dades, solen produir i indicar just tot el contrari.

A ulls de molts experts en polítiques i gestió públiques, la pandèmia ocasionada per la Covid 19 ha suposat una molt important acceleració de processos que, per altra banda, molt majoritàriament eren ja en camí de produir-se. Des del Grup parlamentari socialdemòcrata, ens sembla que aquesta consideració és perfectament aplicable en el cas d'Andorra. Les mostres d'esgotament i la manca de diversificació de la nostra economia -degudes tant a la manca d'anticipació dels governs conservadors, liberals i demòcrates, dels darrers 25-30 anys; així com a la voluntat d'exercir més el control del sistema econòmic que no pas pensar en el seu desenvolupament i progrés- són dues pesades lloses que no faran més que agreujar i allargar els efectes, ja per si sols prou importants, de la crisi de la Covid 19.

És, al nostre parer, moment d'implementar una resposta en matèria de política econòmica ràpida i efectiva, però alhora realment transformadora. De moment, s'han pres mesures per pal·liar i esmorteir l'impacte sobre les famílies, els autònoms i les empreses, però ara s'han de prendre mesures per canviar el model i per transformar i relançar la nostra economia.

Finalment, i per tancar aquest apartat relatiu al context en què es produeix el present debat, cal assenyalar que, al nostre parer, els moments complicats que es preveu que vinguin, seran particularment complexos per tots aquells col·lectius que degut als seus condicionats tenen de per si una situació de partida més complicada i als que farem especial menció en varis punts del nostre exposat; ens referim, entre altres, al col·lectiu de la gent gran, a les persones malaltes, als aturats de llarga duració, als joves o a les persones amb diversitat funcional; col·lectius tots ells que han de merèixer polítiques específiques i una especial atenció per part dels poders públics.

Diàleg polític

Tot i haver-nos-hi referit tots plegats de forma permanent, d'ençà la declaració de la situació d'emergència sanitària, la veritat (si hem de dir les coses com realment són) és el que el diàleg entre majoria i oposició ha estat insuficient i s'ha produït de forma molt focalitzada en comptades qüestions, amb caràcter essencialment informatiu.

Des del Partit Socialdemòcrata ens hem ofert de forma constant, fins i tot es podria arribar a dir que reiterativa, a la voluntat de diàleg. Potser alguns poden considerar que no ho hem fet amb la forma adequada, o en el moment que pertocava. O potser és que no es comprèn que les ofertes de diàleg no han de comportar, en paral·lel, la renúncia a l'exercici de la tasca de control a l'executiu, ni a la crítica (dura fins i tot quan la qüestió considerem que ho mereix) a l'acció del Govern.

Ens ha sabut greu no escoltar cap referència als partits de l'oposició, més enllà d'algun retret.

Sigui com sigui, la nostra ferma voluntat és que, en els mesos que seguiran a aquest debat, la relació majoria-oposició sigui una altra. Que aquest debat serveixi per marcar un punt d'inflexió que faci possible l'existència d'un veritable diàleg per repensar, dibuixar i assentar les bases del nou model econòmic i social; alhora que cadascú exerceixi de forma lliure i responsable les atribucions constitucionals que pertocuen. I no es tracta només de bones paraules en un debat com el d'avui, sinó que ens remetem als fets, fets concrets i ben tangibles, com per exemple la proposta – inicialment llençada des del nostre grup parlamentari – d'una comissió de reconstrucció i impuls del model econòmic i social o la futura proposta d'acord de polítiques de joventut plantejada des de la JSA, per ser treballada conjuntament amb la resta de formacions i associacions de joves del país.

Abans d'entrar en el detall concret de les propostes esmentades, em referiré a allò que va centrar ahir de forma molt destacada el discurs del Cap de Govern. Em refereixo, és clar, al document Horitzó 23. Un document que, des del Grup Parlamentari Socialdemòcrata, valorem amb respecte i del que som conscients de la càrrega de treball i de l'alt grau de detall i concreció amb el que sembla ha estat elaborat.

Més dubtes ens ofereix el fet de que s'hagin sabut prioritzar adequadament les actuacions que s'hi contenen. Per donar només una dada, es preveuen 41 projectes de llei entre el segon trimestre d'aquest any i el primer de l'any vinent. L'exercici de prioritització, ens sembla fonamental per a la qualitat legislativa i per un acurat desenvolupament reglamentari posterior.

Seguint amb el document H23, també ens sembla important remarcar que, per la informació que ens han fet arribar, aquest treball no hauria comptat amb aportacions de bona per part de la societat civil, ni dels agents socials, culturals, mediambientals, esportius, entre d'altres. Un plantejament i una forma de treballar que, per altra banda, és plenament legítima, tot i que no la compartim.

Finalment, és impossible no mostrar la nostra sorpresa en relació amb el fet que el document no conté projeccions ni financeres ni pressupostàries, ni macroeconòmiques. Per tant, ens resulta del tot impossible poder fer una adequada avaluació del document, així com tampoc de la capacitat de gestió de l'actual executiu, des d'ara fins el final de la legislatura. Ens volem poder creure l'H23 Sr. Espot, li diem de veritat, però ens ho ha de posar fàcil i ha de compartir les xifres en les que es fonamenta.

La pandèmia ocasionada per la Covid-19 està comportant pràcticament un canvi d'època, que ens obliga a repensar les polítiques públiques, la manera de plantejar-les i d'implementar-les. Manllevo paraules i pensaments que aquests dies reiteren economistes, filòsofs i politòlegs: la cooperació és indispensable, perquè ningú té capacitat per resoldre tot sol els problemes. Tanmateix, calen propostes que integrin les diferents perspectives polítiques, per tal de garantir la seva durabilitat. Només des de posicionaments més equilibrats, podrem defugir de solucions curterministes.

És urgent i imprescindible reaccionar i sumar esforços des de tots els àmbits. En els propers mesos caldrà generar grans consensos i complicitats entre les diferents forces polítiques, els agents socials i la iniciativa privada. Nosaltres hi estem disposats!!

Avui més que mai, la política ha de ser l'instrument que faci possible la sortida de la crisi. No només la política econòmica, sinó tota la política. És des d'aquestes premisses, que hem plantejat la comissió per a la reconstrucció i l'impuls econòmic i social d'Andorra. Cal que entenguem Sres. i Srs. que estem en un moment decisiu, davant una cruïlla per recuperar la confiança i progressar des de la seguretat de que les coses aniran millor.

No podem caure de nou –en moments en que les coses es complicaran encara més-, en els mateixos errors comesos en la crisi del 2008 (crèdits i endeutaments, ajustos i retallades pressupostàries en sanitat, dependència, etc.), de la qual encara hi ha sectors de la població que no s'han recuperat. Els experts reclamen ara, una resposta pública a la crisi, fonamentada en polítiques decidides. Toca més Keynes i menys Adam Smith.

Cal tenir activats tots els mecanismes de protecció, des del sector públic i des de la societat. Això vol dir recursos, estructures de governança d'alta capacitat i una economia forta, amb empreses sòlides que creïn llocs de treball de qualitat o que, com a mínim, puguin mantenir els actuals.

Per altra banda, la pandèmia originada pel SARS-CoV-2 ha evidenciat, un altre cop, les particularitats i les fragilitats de la joventut. Per aquest motiu, esdevé primordial que des de les institucions es promoguin noves polítiques amb perspectiva de joventut; que responguin a les actuals necessitats de la joventut, així com a aquelles necessitats latents, però no resoltes. I, com sembla, seguiran sense resoldre's en aquesta legislatura.

Ens sembla que el millor camí és el d'un treball previ de la joventut per a la joventut. Un treball que pugui ser consensuat per part de tots partits polítics i organismes de representació i organització juvenil, com el Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra i les associacions juvenils del país. Un treball conjunt que es pugui concretar en forma d'una Proposta d'Acord de Joventut, de la que es desprenguin propostes concretes, en àmbits claus des del vida dels nostres joves. Propostes que vagin des de la participació juvenil en la vida política i la presa de decisions, a polítiques laborals, d'habitatge, d'igualtat o mediambientals i de lluita contra els impactes del canvi climàtic. Polítiques per a retenir el talent jove al nostre país.

Si ens referim doncs, a propostes concretes i tangibles, obertes al debat i a la ciutadania, qui més ha cregut, ha empès i ha posat damunt de la taula elements concrets pel diàleg i per a l'entesa, amb l'objectiu de tirar el país endavant, ha estat, almenys fins el moment, el Partit Socialdemòcrata.

Finalment, volem exposar el nostre posicionament respecte a les propostes dels Pactes d'Estat proposats des del Govern. Unes propostes que ja es contenien en el discurs d'investidura i que provenen en bona part de la segona legislatura del Govern encapçalat per Toni Martí. Pensem que no és necessari repetir, de nou, el nostre posicionament en relació a la necessitat de seguir avançant en les negociacions per l'accés al mercat únic de la Unió Europea. Ja vàrem signar un Pacte sobre aquestes negociacions l'any 2016 i esperem que en les properes setmanes es pugui tancar el document, en el que fa mesos que es treballa, per al nou acord polític. La crisi de la Covid ens ha de reforçar en el consensos per a enfortir les nostres relacions en l'entorn europeu, pensant tant en la globalitat del nostre model econòmic com en les noves generacions. Esperem que l'entorn de crisi hagi ajudat a esvaire els dubtes existents sobre aquesta negociació, en grups polítics integrants avui de la coalició de Govern.

En referència al Pacte d'Estat per a la sostenibilitat de les pensions, convé recordar altre cop, que aquesta cambra va encomanar al Govern, el setembre de l'any 2017 -en el marc justament d'un debat com aquest-, la creació d'una comissió CASS-Govern-Con-

sell. Estem esperant doncs, malgrat el que vam escoltar ahir, a que ens convoquin a aquesta comissió, quin format entenem que s'hauria d'ampliar, per tal d'incloure també als agents econòmics i socials.

En quant a la reforma sanitària entenem que, tot i la seva urgència, aquesta es situï, pel moment, en un segon plànol, prioritzant la gestió de la Covid.

Essent, les matèries proposades per a formalitzar els pactes d'estat descrits, totes elles importants i molt significatives; allà on ens sembla de tot imprescindible un consens polític per recercar solucions efectives i duradores és en matèria d'habitatge.

La situació d'emergència social actual –manca de pisos de lloguer, increment de la població que no té accés a un habitatge digne, dificultats dels joves per emancipar-se, etc.-, demostra que cal treballar conjuntament amb tots els actors públics i privats implicats, directament o indirectament, en les polítiques d'habitatge. Cal ser conscients de la necessitat de crear més projectes d'habitatge de titularitat pública i a un preu assequible. Aquesta política d'habitatges de titularitat pública l'hem d'entendre tant com a element de política social, dirigida als col·lectius amb menys recursos, com en tant que element regulador i normalitzador del mercat lliure de pisos de lloguer.

Accedir a l'habitatge ha de ser un dret per a tothom. A dia d'avui a Andorra, ha esdevingut una veritable necessitat. Ha de ser una prioritat per a qualsevol Estat el fet de poder donar seguretat als seus ciutadans, podent oferir solucions per als seus problemes d'habitatge.

Davant la insuficiència de propostes per part del Govern, els socialdemòcrates, proposem arribar a un consens polític per a l'assoliment d'un Pacte d'Estat pel Dret a l'Habitatge, que sigui el catalitzador d'un Pla Nacional pel Dret a l'Habitatge 2021-2026. Un pla amb un horitzó a 5-6 anys vista, que ha de ser elaborat amb tots els actors –públics i privats– implicats en les polítiques d'habitatge a Andorra. Un pla que posi l'èmfasi en l'actual situació preocupant de l'habitatge i que garanteixi el dret a l'habitatge i la seva funció social.

Entre d'altres aspectes a treballar conjuntament, amb les altres formacions polítiques i sectors implicats, el pla ha de preveure accions destinades a donar solucions a l'actual emergència en matèria d'habitatge. Calen propostes concretes per ampliar la quantitat de pisos a preus assequibles i per rehabilitar el parc existent d'habitatges. Calen mesures en benefici de les persones amb menys recursos, per garantir, amb càrrec als presupostos generals, el bon ús dels habitatges, per regular l'assistència als paga-

ments dels lloguers, per mobilitzar el parc d'habitatges cap a habitatges assequibles i per garantir la funció social de l'habitatge.

Per regular el mercat de l'habitatge que ha portat Andorra a la situació d'emergència social que coneixem actualment, cal aplicar canvis legislatius efectius que garanteixin els drets dels llogaters alhora que donin als propietaris la protecció jurídica escaient.

Des de la majoria es pot argumentar que existeixen mecanismes que s'estan encarregant de la política d'habitatge, com per exemple, la taula d'habitatge o l'oficina creada. La realitat però és que els resultats en matèria d'habitatge no arriben. Cada dia són més els ciutadans que així ho manifesten. El darrer estudi del CRES reflexava que el 47.5% dels ciutadans estan preocupats pels preus de l'habitatge i que les polítiques d'habitatge de caràcter estructural no acaben d'arribar i no es concreten.

A més a més, la taula d'habitatge no acull el conjunt de la societat, per quant una part molt important no hi és representada. Manca la representació dels llogaters, del Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra, ni de la federació de la gent gran o dels col·lectius que treballen a l'entorn de les persones amb diversitat funcional, entre d'altres.

Els demanem un exercici d'alçada política, pel bé del país i, sobretot, dels seus ciutadans.

Els proposem mirar endavant. Ser conscients, amb humilitat per totes les bandes, de les dificultats que demana executar una veritable política d'habitatge i de la necessitat de consolidar consensos polítics amplis, més enllà fins i tot de la present legislatura, consensos sòlids i efectius. Es tracta d'una qüestió fonamental, ni més ni menys, que de l'element, des del punt de vista econòmic, que més condiciona la vida dels nostres ciutadans.

Els demanem, per tant, que recullin de forma positiva la proposta de treballar plegats en un Pacte d'estat pel Dret a l'habitatge, per elaborar un Pla Estratègic pel Dret a l'habitatge d'Andorra 2021-2026. És el moment de definir unes polítiques sòlides i permanents en matèria d'habitatge, elaborades i consensuades sumant l'esforç i el treball de tothom.

L'habitatge és un problema d'Estat i, en tant que representants de l'Estat, li hem de donar una solució, per sobre fins i tot d'ideologies de dretes o d'esquerra. Va més enllà dels partits, del Sr. Espot, dels Srs. Enseñat, Costa, Pintat o Naudi o de mi mateix. La nova An-

dorra, que s'ha de construir a partir de la pandèmia de la Covid-19, ha de tenir molt present el principal problema de la ciutadania. Ho diu CRES però no només. Quan parlem amb qualsevol ciutadà del nostre país és gairebé unànime que el problema de l'habitatge és el més important, el que més impacta en el benestar de la gent.

Podem portar empreses, podem captar inversió, podem millorar la sanitat pública, la cultura, l'esport etc., però si els nostres joves no tenen on anar a viure, tindrem un país cada cop més pobre, on els nostres joves no hi tindran futur. Estarem expulsant a viure fora del país que els ha vist néixer. una nova generació de joves, de talent andorrà. No tenim prou amb ajudes puntuals a l'emancipació, cal que afrontem la qüestió de l'habitatge des d'un abordatge integral amb voluntat de permanència.

Pensions, condicions laborals, igualtat i

equitat de gènere

Volem començar aquest bloc, recordant algunes dades que pensem és importants que, un cop més, siguin compartides i debatudes en aquest cambra.

- La pensió de jubilació mitja a Andorra és d'uns 600 euros al mes
- Més del 85% de les pensions són inferiors a 1.000 euros
- L'import mig de les pensions d'invalidesa, avui a Andorra, és d'uns 602 euros al mes

Es pot realment mantenir que a Andorra les pensions no són baixes??

Alguns exemples concrets més; 488 mesos cotitzats i una pensió 581,11 euros o 508 mesos amb una pensió de 715 euros o per 486 mesos i una pensió de 706 euros.

Té o no té dret una persona que ha treballat 40 anys a cobrar com a pensió l'equivalent al salari mínim?

Un país que no té diners per garantir aquestes pensions no els hauria de poder tenir, al nostre entendre, per accions multimilionàries i/o faraòniques.

Hi ha un greu problema i una situació que no podem permetre per més temps, per les pensions que es situen entre el 50 i el 100% del salari mínim

I en aquest sentit formularem una proposta de resolució per instar a una modificació de la Llei de la Seguretat Social per garantir i assegurar un nivell d'ingressos equivalents al salari mínim tant per les persones que han treballat tota una vida com per aquelles a qui ha sobrevingut una situació d'invalidesa, circumstància per altra banda, de la que ningú no n'està exempt.

La pandèmia ha situat Andorra en un context de tensió del mercat laboral sense precedents. L'índex de desocupació ha assolit xifres rècord i caldrà continuar preveient factors de correcció econòmica públics per tal d'esmoreir els efectes econòmics de la crisi sanitària.

En aquest context de crisi, fruit d'un exercici de corresponsabilitat necessari, empresaris i treballadors han sumat esforços per tal de sostenir la nostra economia interna. De la certitud de la necessitat col·lectiva d'abordar plegats la crisi que s'albirava, totes les parts han estat capaces de fer renúncies individuals. Si per una banda s'han restringit drets que ja creiem absolutament consolidats, com ara la protecció de les vacances o la retribució incrementada de l'hora extraordinària, per l'altra s'han continuat satisfent els salaris tot i que no s'hagi treballat de forma efectiva.

Per contra, en contraposició amb els esforços esmerçats per la ciutadania, des de l'inici de la crisi venim advertint de la necessitat urgent de reforçar el Departament de Treball per a gestionar la implementació dels popularment anomenats ERTO's. La tasca de inspecció i control administratiu és l'única garantia d'evitar els abusos que després haurem de pagar entre tots. Però malauradament aquest reforç no s'ha produït i, avui, és materialment impossible exercir el control administratiu necessari, amb les garanties mínimes per a impedir que la suspensió de contracte i la reducció de la jornada de treball suposin costos addicionals per a l'Estat, per a tota la ciutadania en definitiva.

Altrament, cal que les institucions fem una reflexió profunda respecte el que han de ser solucions puntuals i el que són mancances estructurals del mercat de treball andorrà. Hem d'estar preparats per a tenir solucions permanents per si cal aplicar-les en contextos de crisi, que no passin bé per renunciar a drets que haurien de ser irrenunciables, bé per haver d'estar avocats al sobre-endeutament, o al líquidament dels estalvis, per tal de poder garantir els salaris. Conceptes com obligació d'aprovisionament de les obligacions laborals en la normativa comptable, fons de garantia salarial, branca d'atur contributiva, etc. han de dotar el nostre mercat del treball d'estructures sòlides per abordar futurs contextos de crisi

Les solucions poden ser múltiples, però el camí és un de sol. S'ha de crear un entorn real de diàleg social on les parts, en igualtat de condicions, es puguin organitzar mitjançant mecanismes efectius de negociació col·lectiva que alhora és un requeriment de les autoritats europees en el marc de la negociació de l'acord d'associació. És per això que, als efectes de la confiança i transparència en la matèria que hem de poder demostrar des de l'Estat, el divendres debatrem en aquesta cambra dues propostes de resolució en benefici de ratificar 16 de les 19 disposicions de la Carta Social Europea que no hem adoptat -deixant únicament de banda les que podrien suposar una amenaça pel sistema de quotes- i de ratificar els Convenis Fonamentals i de Governança de l'OIT, adquirint així la condició d'Estat membre de l'OIT, agència de les Nacions Unides que segons la seva pròpia definició s'encarrega d'impulsar la justícia social i de promoure el treball decent.

Pel que fa a la CSE, des de l'any 2004, no s'ha produït cap avenç tot i els requeriments rebuts des del Comitè de Drets Socials. Pel que fa a l'OIT, tots els països en són membres, amb l'excepció de Liechtenstein, Mònaco (un cop més), Micronèsia, Nauru, Butan, Corea del Nord i Andorra. Fins ara, ens havíem conformat amb les explicacions del Govern relatives a la càrrega de treball que suposa l'adhesió a l'OIT, però vist que això no ha suposat un escull per a l'entrada al FMI, creiem que no ho ha de ser tampoc per a l'adhesió a l'OIT. O és que el país ha d'invertir per a la millora del sector bancari però no per a l'harmonització i per garantir el compliment dels estàndards laborals de tots els sectors productius?

La crisi ha comportat la necessitat de regular el teletreball; una regulació en la que també hem de ser capaços de que la deslocalització física del lloc de treball no esdevingui un obstacle en la carrera professional de les dones o una sobrecàrrega de feina a la llar, ja que en termes generals, les dones tenen un rol molt més actiu en la tasca de cura de l'àmbit familiar.

Per tant, als reptes que ja teníem en benefici de la igualtat entre homes i dones (lluita contra la bretxa salarial, sostre de vidre, terra enganxós, sistemes de quotes -per a càrrecs públics o en llocs de responsabilitat dins les empreses-, etc.), se'ns poden afegir de nous, o noves variants dels existents, fruit del context de crisi sanitària.

Un clar exemple és la violència de gènere. Assistim esgarrifats a l'augment preocupant de casos de violència de gènere, en un moment on els serveis del Ministeri d'Afers Socials, que ja tenien prou saturació estructural, entren en situació de col·lapse. La violència de gènere requereix un abordatge prioritari i un consens unànim en la lluita contra

la seva erradicació. És per aquest motiu, que proposem una proposta de resolució contra la violència de gènere. Cal que mobilitzem tots els recursos disponibles, en destinem d'altres de necessaris i coordinem l'acció des d'una única perspectiva. Cal, d'altra banda, que s'inverteixi en formacions útils, dirigides als equips d'atenció a les víctimes (essencialment, policia, sanitaris i justícia). En la protecció de les víctimes hem d'esmerçar la màxima eficiència i eficàcia.

No podem situar-nos en el context d'un debat d'orientació política, parlant de dones, sense parlar d'avortament. Per als socialdemòcrates no n'hi ha prou amb el SIAD, no en tenim prou amb la informació. Volem que es reconegui el dret de les dones a no dur a terme un embaràs fruit d'una violació, amb un fetus no viable o amb malformacions greus o un embaràs que posi en risc la vida de la gestant. I no, no en tenim prou amb conformar-nos amb que les nostres institucions vulguin adduir arguments que res tenen a veure amb els drets de la gent que viu a Andorra. Respectem escrupolosament la llibertat de creences de cada dona i, des d'aquesta perspectiva, volem que cada dona sigui lliure per poder decidir què fer, d'acord amb els seus paràmetres ideològics i ètics.

Cal que ens detinguem, també per un moment, en els drets del col·lectiu LGTBI. Cal que l'Estat faci una tasca més acurada vers el respecte dels drets del col·lectiu LGTBI amb formacions en el respecte dels drets de les persones LGTBI, en el dret a la identitat de les persones transgènere, en l'eliminació de qualsevol tipus de discriminació per raó de sexe, gènere o orientació sexual en la futura proposició de llei de la persona i la família, etc. són mesures que cal abordar decididament i sense més dilacions.

Des d'un altre àmbit d'acció, cal continuar invertint decididament per tal d'implementar de forma efectiva la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat. L'exemple pel que fa a accessibilitat de la present llei de pressupost no s'ha de repetir. Retallar en accessibilitat al·legant que tots els edificis públics són actualment accessibles no és el nostre model. Invertir en senyalització acústica per a persones invidents, en accessibilitat física per a que les persones amb mobilitat reduïda puguin desenvolupar-se amb plena autonomia, crear els mecanismes per a garantir la plena autonomia en l'exercici del dret a vot o millorar la representació del col·lectiu en la Comissió Nacional d'Accessibilitat, de forma que es reflecteixi que la diversitat és diversa, són algunes de les fites que hem de poder assolir.

Ecologia, medi ambient i mobilitat

L'aparició de la Covid19 ha suposat certa pausa en el debat sobre el canvi climàtic. Seria enganyar-se creure que una agenda ha o pot de suplir l'altra. Andorra va declarar l'emergència climàtica per unanimitat parlamentària, el gener passat; amb una sèrie d'encàrrecs al Govern, que aquest no pot perdre de vista ni en quant als objectius, ni pel que fa als terminis. La Llei d'Impuls de la transició energètica i del canvi climàtic (LITECC), ens alinea amb els països de l'entorn en matèria de reducció i mitigació d'emissions, de producció energètica i de mobilitat sostenibles. El seu desplegament ha de ser doncs prioritari. Alhora comptem amb la Llei de conservació del medi natural, la biodiversitat i el paisatge.

Existeixen, però, alguns aspectes relacionats amb aquest marc i els seus objectius que entren en contradicció amb algunes de les pràctiques que s'estan duent a terme. D'una banda acceptem els propòsits de la reducció d'emissions, però la nostra mobilitat continua essent la del vehicle privat, amb molta diferència, sobre la del transport públic. Un clar exemple, l'augment constant de places d'aparcament en relació inversa amb les freqüències, la integració i l'accés al transport públic. Proclamem la necessitat de la protecció del paisatge, de la qualitat de vida, de la biodiversitat i de l'atractiu turístic basat en la natura, però no abandonem mai la política d'infraestructures lesives,. Encara donem voltes a l'aeroport, a l'heliport i a diversos telefèrics, entre altres. Parlem d'economia circular, de rebaixa i mitigació d'emissions, d'energia sostenible, però sobre els nostres caps encara crema el forn incinerador i l'energia de cogeneració no abandona les fonts fòssils. Hem d'aclarir i lliurar de contradiccions la nostra política mediambiental, introduint-hi correccions que evitin una ràpida obsolescència o ineficàcia de les mesures ja iniciades i per tal de poder donar major seguretat i garanties a les noves generacions del nostre compromís mediambiental,

El canvi climàtic és un fenomen mundial, per la qual cosa no podem obviar les línies i objectius que duen a terme els països del nostre entorn. En aquest sentit la UE vol reduir el 55% les emissions respecte de les de l'any 1990. De dur-se a terme aquest canvi, fariem bé en replantejar el nostre objectiu, actualment fixat en el 40%, i modificar la LITECC, que passaria a ser més ambiciosa, demanant una nova estratègia general que ens haurà d'impulsar, necessàriament, a una transformació decisiva. El 2018, el Grup Parlamentari Socialdemòcrata ja plantejava, via esmena, fixar l'objectiu de reducció en un 45%. Avui, la principal institució europea es planteja fer-ho en deu punts percentuals

més. Aquest és un signe de quina és la realitat: hem de pedalar més i hem de pedalar millor.

La lluita contra el canvi climàtic és també una lluita per la justícia social en un sentit generacional. La nostra responsabilitat és mantenir el món de que gaudim a tothom que hi vingui. És la nostra responsabilitat llegar una Andorra en la que poder gaudir de la qualitat de l'aire, de tranquil·litat, es visqui on es visqui -si a la falda de la muntanya si al centre urbà-, mobilitat sostenible a preu assequible i amb garantia d'eficàcia.

El transport públic l'entendem com una política pública que ha d'assegurar el dret a desplaçar-se pel territori, de manera que es garanteixi la igualtat entre ciutadans. Per assolir aquesta garantia, encara ens manca un sistema eficaç i eficient de transport públic. Les successives modificacions, tant en traçats com en freqüències, amb l'afegit de les mesures de seguretat fruit de la Covid, ens han dut a una situació on es posen en entredit que l'usuari acabi optant pel transport públic.

És per aquest motiu que us plantejem una Proposta de resolució sobre el transport públic que procedeixi als treballs per a la creació d'un sistema de transport concebut com a veritable servei públic: redissenyant traçats, augmentant la implicació pressupostària, dirigint la concessió i integrant línies nacionals i comunals en els seu funcionament i sistema d'abonaments, tot establint uns preus assequibles que permetin fer del transport públic, en les seves diverses modalitats, la primera opció de desplaçaments dins d'Andorra.

Justícia

En el marc d'aquest debat d'orientació política, no podem deixar de fer esment específic de la situació de la Justícia al nostre país. Estem d'acord que la Justícia ha de ser un poder que tingui absolutament garantida la seva independència, però això no vol dir que haguem d'assistir com a convidats de pedra a la disbauxa i desgovern que actualment pateix el nostre sistema judicial. Cal que siguem ben conscients que el poder judicial és el garant de l'estat de dret, el que vol dir, qui ha de garantir els drets dels ciutadans i ciutadanes d'aquest país.

La justícia viu un moment crític. Manca d'efectius, batllies saturades, procediments judicials que s'eternitzen, el centre penitenciari amb més interns en presó preventiva que penats, disputes internes al Consell Superior de la Justícia, vuits de poder que ningú dels

cruidats vol omplir, etc. El retràs en les decisions judicials ja siguin civils o penals deixa als ciutadans en una situació de indefensió i sense protecció dels seus drets fonamentals. Malauradament fa molt temps que el nostre sistema judicial està col·lapsat, no només en l'àmbit d'instrucció penal, i les perspectives de futur immediat no són pas millors; sense seguretat jurídica, a més a més, les empreses i els inversors marxen o bé no arriben a Andorra.

En la mateixa línia del que hem exposat en matèria d'habitatge, podríem avui qüestionar llargament decisions i actuacions que s'han pres en els darrers anys, com per exemple els nomenaments i la composició del Consell superior de la Justícia entre molts altres; però preferim centrar-nos, en un debat com el d'avui, en la recerca de solucions per al futur.

Al respecte dels problemes que pateix avui la nostra justícia, és interessant conèixer la percepció d'un organisme internacional competent en la matèria. En el marc del quart cicle d'avaluació del GRECO (Grup d'Estats contra la corrupció), que justament es presenta avui a Estrasburg, s'apunten dues recomanacions de forma destacada (i que no permeten superar l'informe i porten a l'aplicació de les mesures previstes en l'article 32 de les regles de funcionament de l'organisme) per tal de garantir la independència judicial: el nomenament de durada indefinida dels jutges i magistrats i el canvi en la composició del Consell Superior de la Justícia. Aquestes dos recomanacions ens aboquen de nou a parlar de la necessitat de reformar la Constitució; un debat que retrobem sovint en nombrosos aspectes com la inclusió dels drets humans de tercera generació (dret a un desenvolupament sostenible, al patrimoni comú de la humanitat, a gaudir d'un medi ambient sa, etc.) i que limita la modernització i la possibilitat d'avançar del nostre país.

És per tot això que proposem un Pacte d'Estat per a la Justícia; en el que estiguin convenientment representats els tres poders de l'Estat, per tal de reflexionar i cercar solucions als problemes que pateix la nostra justícia. No es tracta en aquests moments de discutir i atribuir-se responsabilitats sobre calendaris legislatius, dotacions pressupostàries o de provisions de places. Urgeix senyors Consellers, senyores Conselleres Generals i membres del govern, fer un esforç tots plegats per trobar una situació on la nostra justícia millori i sigui de nou un del pilars de la nostra democràcia.

Serveis públics fonamentals: sanitat, educació, benestar i atenció a les persones

Les i els socialdemòcrates sabem que els poders públics són el millor instrument per a la transformació social i per assolir la societat igualitària a què aspirem. En l'Administració Pública recau la protecció i garantia dels drets de la ciutadania, l'estímul de l'activitat econòmica, la promoció de la igualtat d'oportunitats i el manteniment i salvaguarda de la cohesió social.

Canviarà la Covid la relació Estat–mercat? Retornarem al camí de la socialdemocràcia amb un Estat del fort i reforçat (aquell Estat que alguns fins fa dos dies volien feble) ?

Ens trobem en un escenari de crisi i post crisi que podria suposar un retrocés dels drets i del benestar de la ciutadania. M'agrada pensar que serem capaços de tenir amplitud i alçada de mires, que cercarem solucions a un model social i econòmic més inclusiu, que funcioni en base als paràmetres de la igualtat d'oportunitats i que no deixi ningú enrere.

Entenem que la gestió de la crisi sanitària està absorbint els recursos sanitaris i tècnics del nostre país i, compartim amb el Ministre de Salut que, de moment, les reformes del sistema sanitari necessàries s'hauran de posposar uns mesos. Però no podem oblidar que l'objectiu és arribar a una atenció integral de la salut. Que, és en aquest sentit, que cal, entre altres, un pla de salut coherent, amb la definició d'un organigrama de serveis com a eix director, l'efectivitat i la validesa del sistema de la història clínica compartida, el monitoratge de les dades de salut per a l'anàlisi i l'actuació i l'establiment d'una xarxa de coordinació i convenis amb centres estrangers.

Les dades de salut, adequadament desagregades, permeten planificar accions que redueixin les possibles iniquitats en salut en els diferents nivells d'atenció i faciliten la implementació d'estratègies per abordar-los. En aquest sentit, la Història Clínica Compartida i les dades que la integren, han de ser suportades i tractades amb el programari més adequat; adaptat a les eines informàtiques existents i utilitzades pels diferents professionals sanitaris permetent la reutilització de la informació mecanitzada que sobre els seus pacients disposaven. No es poden retallar ni deixar d'invertir recursos econòmics, materials i humans al respecte.

A l'espera de conèixer l'estudi immunològic, del qual només coneixem els resultats preliminars, i atenent també a les darreres notícies en relació a la situació de la Covid a Andorra, entenem necessari constituir un comitè científic, que inclogui el comitè nacional de Bioètica, nomenat formalment, per a la gestió de la crisi sanitària i per sustentar la presa de decisions polítiques.

Un altre aspecte a millorar i normativitzar és el procediment de declaració de "malaltia de declaració obligatòria".

La vida saludable de la població és la garant d'un bon envelliment i per tant un camí a seguir per l'eficiència i l'eficàcia d'unes bones polítiques de sanitat i salut pública; aquestes polítiques van i han d'anar també directament lligades a polítiques preventives d'esport per a tothom, de nutrició, etc.

La gent gran és el col·lectiu més vulnerable davant la Covid-19 i les residències han estat un dels principals focus de contagi i amb més víctimes [28]. No és cap consol dir que s'ha repetit arreu. Aquesta realitat ens recorda que hi ha persones amb necessitats específiques, i que necessiten mesures polítiques específiques. Ha quedat dolorosament clar que s'ha de repensar el model d'atenció a la gent gran, fent dels domicilis els primers centres d'atenció a la dependència. S'ha de canviar la cultura medicalitzada per una altra que treballi per la prevenció i la promoció de la salut i, sobretot, pel manteniment de l'autonomia personal. Tots hi guanyarem: amb unes ajudes ben pensades i estructurades, es millorarà la cohesió social i familiar, s'estalviaran recursos públics i, sobretot, cuidarem millor els nostres avis.

És en aquest sentit que apostem per l'elaboració i implantació d'un pla integral de dependència i d'atenció domiciliària, que vehiculem via proposta de resolució. Es tracta de planificar les ajudes a la dependència i alhora de generar un entorn de participació pública i privada que permeti cobrir les necessitats de les persones amb dependència al menys en un primer temps, que és molt important. La finalitat principal d'aquest pla és el manteniment de les persones en situació de dependència en el seu entorn habitual de vida i de convivència, sense perjudici de l'ordenació dels recursos residencials i d'atenció diürna, quan el manteniment en el propi entorn no sigui possible.

El manteniment d'aquestes persones en el seu entorn habitual, suposa la potenciació de l'assistència domiciliària mitjançant l'ús coordinat dels recursos sanitaris i socials, així com proposant noves modalitats d'exercici de certs professionals sanitaris. El primer pas en

aquesta direcció ja es va donar l'any 2010, quan el Govern socialdemòcrata va aprovar el decret de xarxes socio-sanitàries que, entre altres, preveia el desenvolupament de la xarxa d'atenció domiciliària.

Cal abordar de forma més eficaç i humana la problemàtica de la dependència i també s'han d'analitzar les possibilitats ocupacionals que ofereix un jaciment d'ocupació a l'alça en els països del nostre entorn, lligat a l'envelliment progressiu de la població. Només cal la voluntat política per a desenvolupar-la.

Pel que fa als recursos residencials i d'atenció diürna, s'ha de col·laborar de forma útil amb les residències públiques i privades per a que garanteixin la qualitat de llur tasca, potenciar les inspeccions i els controls, i sancionar qualsevol incompliment. Millorar els sous de forma justa i reconèixer el treball del personal d'infermeria i d'auxiliars d'infermeria, serà una tasca a fer, així com també establir les missions i les ràtios de professionals sanitaris i sociosanitaris per a aquests centres.

L'educació ha patit també les conseqüències de la crisi sanitària provocada per la Covid 19: centres escolars tancats, una transició forçosa i imprevista cap a l'ensenyament digital (formació, competència, recursos...) i incertesa al voltant dels processos habituals dels sistemes educatius. Tot un repte pel principi d'equitat, ja que la pandèmia ha posat en evidència les dificultats per accedir a l'ensenyament en línia per part d'alguns alumnes i la complexitat de la inclusió i l'atenció a la diversitat en un context virtual. Cal, per tant, un diàleg constant i permanent amb els professionals encarregats d'implementar els reptes sobrevinguts als que s'enfronta l'educació en aquest context convuls i extremadament canviant.

La nova realitat comporta considerar aspectes claus com una major autonomia dels centres, amb la conseqüent dotació de majors recursos humans i materials articulada en un marc d'instruccions clares i coherents; augment de la capacitat dels centres per gestionar projectes de manera sostenible i responsable; selecció del personal vinculada al projecte de centre i llibertat d'innovar i definir la línia pedagògica; la competència digital de docents i alumnes (i fins i tot de les seves famílies), així com l'accés a dispositius, la disponibilitat de plataformes i de recursos en línia; o l'existència de projectes digitals de centre.

Cal també, en la línia de la tendència europea actual, apostar fermament per una Formació Professional que doni als joves les eines necessàries per a crear els seus propis projectes dins un món en transformació constant.

També, volem fer èmfasi en l'essencialitat de garantir a la joventut l'accés a l'educació per a la ciutadania, amb l'objectiu de proporcionar coneixement sobre els sistemes polítics, la democràcia i els drets humans, per tal de promoure la participació civil activa i crítica dels i les joves.

També tenen la consideració de serveis fonamentals (al nostre entendre) la seguretat i la protecció ciutadana. Per tant, en la Línia d'enfortir l'Estat que defensem, proposem una millora dels recursos materials i personals per als diferents cossos especials i un diàleg constant amb els seus sindicats professionals per tal de prestigiar uns serveis que, de la mateixa manera que ha succeït amb l'educació i la sanitat, vegin reforçada la percepció de la seva importància per part dels ciutadans.

Cultura i esport

Tot i haver estat justament en la música, el cinema, el teatre o la poesia on ens hem refugiat i trobat alleugeriment davant la inquietud provocada per la pandèmia, ens enfrontem a un esfondrament del sector cultural europeu mentre assistim a una explosió sense precedents d'iniciatives culturals (quasi sempre gratuïtes) en l'espai virtual de les xarxes.

És en aquest context europeu i mundial, que volem reflexionar i interpel·lar al Govern sobre quin model cultural volem per al nostre sector creatiu i per al nostre patrimoni cultural. A Andorra, el sector cultural no es reconeix com a tal ni disposa d'una estructura, ni de lleis que el cohesionin i li donin identitat pròpia. Esperem el resultat dels treballs del Llibre Blanc de la Cultura que ha de donar als artistes, tal i com vam proposar des del grup parlamentari socialdemòcrata, d'un estatut professional i així poder afavorir el dinamisme en la creació i en les iniciatives artístiques.

Si en bona part dels països desenvolupats s'ha fet un esforç per no només mantenir sinó augmentar les partides pressupostàries dedicades a la cultura, a Andorra, pel que sabem fins ara, s'han reformulat els objectius previstos i s'ha reduït en dos milions d'euros el pressupost tampoc es considera la Cultura i el seu sector, en general, com molt estratègics quan en el document "Horitzó 23" només s'inclouen dos projectes ja existents i no s'hi ha previst accions en la foment i protecció de les arts.

Manca una línia estratègica i de concreció econòmica en Cultura, en la seva triple condició de bé comú, motor econòmic i dret fonamental de la ciutadania. El patrimoni cultural, la inversió en la seva difusió i creixement, un pla nacional d'equipaments culturals, una política en gestió patrimonial per garantir l'estudi, la conservació i la promoció del nostre llegat patrimonial material i immaterial, la professionalització de la gestió cultural i la defensa decidida de la nostra llengua, etc. són assignatures pendents de la política cultural dels successius governs de Demòcrates per Andorra i Liberals.

L'esport és una eina d'integració i cohesió social, alhora un catalitzador per a les bones pràctiques saludables i per a la formació personal i ciutadana. La llista dels beneficis col·lectius de la pràctica de l'esport és realment llarga; millora de la salut pública, la contribució en l'educació i la formació, promoció de la ciutadania activa i el voluntariat, l'afavoriment de la inclusió social, la integració i la igualtat d'oportunitats, la prevenció en la lluita contra les discriminacions i la violència la cultura de l'esforç, la disciplina, la perseverança, l'autonomia, la tolerància, la confiança en si mateix o l'esperit d'equip, la lluita contra el conformisme, la disminució de malalties o trastorns alimentaris i la millora de l'autocontrol.

En la nostra societat, cada cop són més les persones que s'inicien en pràctiques esportives, així com cada cop són més els i les que es dediquen professionalment a l'esport. No obstant això, perquè aquesta situació continuï a un ritme exponencial, cal incidir en l'esport de base, font dels nostres resultats esportius com a país i estructura bàsica per la promoció de l'esport i els seus valors a les noves generacions. També, considerem bàsic que es promoguin més polítiques que apostin per a la inclusió, perquè la pràctica de l'esport estigui a l'abast de tothom independentment de la seva situació econòmica per impossibilitats socioeconòmiques.

Economia, inversions públiques i finançament de l'Estat

La política d'inversions dels darrers anys no ha estat precisament reeixida. Hem vist de forma successiva anuncis de grans inversions, que finalment no s'han materialitzat; inversions efectuades des de parapúbliques, de les que encara cal acabar de rendir comptes. Alhora, hem vist com aquests projectes es pressupostaven en detriment de projectes essencials. Projectes dels que fa 15 anys dels que se'n parla, com ara el museu

i l'arxiu nacional; dos espais, dues institucions en realitat, fonamentals i claus en la conservació del nostre patrimoni i en el relat de la nostra història.

Com ja vam proposar amb motiu del darrer debat del pressupost i amb la voluntat de donar una major estabilitat a la política d'inversions estratègiques, presentarem una proposta de resolució destinada a l'aprovació del primer Pla nacional d'inversions.

Molts països tenen un pla nacional d'inversions, realitzat a quinze, vint o trenta anys vista, per tal de donar estabilitat en matèria de les infraestructures més importants per al país. Un pla nacional d'infraestructures dibuixa les infraestructures necessàries per a les properes dècades, per tal de que es puguin portar a terme independentment del partit que governi i per a que tots els ciutadans d'Andorra, visquin on visquin, tinguin les mateixes oportunitats. Per aquests motius pensem que és una bona fórmula de fer avançar Andorra conjuntament.

En l'actual escenari de dificultats pressupostàries, entenem que no han de tenir més cabuda les actuals bosses de no tributació, alhora que cal lluitar de forma real contra el frau fiscal. L'impacte sobre els comptes públics de mantenir l'actual exempció (no tributació) en la distribució de dividendes cap a la renda personal i els resultats provinents de les OIC (també coneguts com a SICAV's) és d'uns 45 milions anuals. A més cal tenir en compte la no-tributació de societats patrimonials, creades al voltant de modificacions legislatives durant el primer govern de DA, que suposen una realitat molt injusta i una pèrdua de recaptació per part de l'Estat, novament molt substancial i multimilionària.

L'actual règim de bonificacions en l'impost de societats s'ha mostrat caduc i permet excessives deduccions en despeses que ja tenen una deducció fiscal. Per contra, sembla del tot escaient establir al seu lloc deduccions per les aportacions efectuades des de les societats a entitats culturals, esportives, o dedicades a la protecció del medi ambient i/o a d'altres polítiques públiques que puguin esdevenir d'interès.

En relació al frau fiscal cal, d'una banda, destinar-hi més recursos i, de l'altra, disposar d'una norma que sigui més contundent davant els fraus voluntaris, l'ocultació d'activitat o la no presentació de declaracions.

Quina alternativa ens ofereix l'actual Govern davant la possibilitat que plantejem d'eliminar les zones de tributació zero, els abusos fiscals i combatre el frau fiscal? Com pensem fer front als dèficits importants que generarem? Segons hem pogut llegir en diferents aparicions de membres del Govern, la voluntat és desplegar una política de taxes que

afectarà a tots els ciutadans per igual, en lloc d'eliminar les actuals zones de no-tributació, de la que es beneficien pocs ciutadans i de molt alt poder adquisitiu.

Per exemple, si el Govern pretengués recaptar els 45 milions als que he fet referència abans, aquest fet suposaria una càrrega en taxes de 580 €/persona i d'uns 2.300 € per una família de 4 membres. Això o aplicar importants retallades en el pressupost i, per tant, en els serveis als ciutadans.

Considerem que l'èxit de la diversificació econòmica, la creació de llocs qualificats per a joves i la retenció del talent al país passa per donar oportunitats a nous projectes, com els tecnològics o els que es basen en l'economia del coneixement, així com permetre l'arribada i acollida de noves empreses vinculades a aquests nous sectors.

No obstant això, també és necessari donar més suport a les empreses instal·lades actualment al país. Un suport que ha d'estar adreçat al conjunt del teixit econòmic del país i que sigui específic per a les noves generacions d'emprenedors i emprenedores joves i persones treballadores per compte propi, que han decidit dur a terme la seva activitat laboral al país.

A més a més, una ferma política que aposti per noves formes empresarials, com la cooperativista, i que potencii l'economia social i sostenible, és la base per a un futur econòmic més pròsper, diversificat i més respectuós amb el medi ambient. I que s'impulsi alhora des del Govern amb projectes com per exemple el parc tecnològic, proposta que va introduir el grup parlamentari socialdemòcrata, per via d'una esmena en el darrer pressupost.

Si bé és cert que Andorra ofereix aparentment atractius importants a nivell fiscal, seguretat i altres, la realitat és que de moment no s'ha aconseguit gaire inversió estrangera, més enllà d'augmentar les residències passives. L'inversor estranger es troba confrontat a una carregosa burocràcia, que limita el seu accés ràpid i eficaç (tràmits govern, permisos de residència, obertura de comptes, UIFAND, etc.). A tall d'exemple, els tràmits encara s'han de fer presencials, en llengua catalana i amb massa demanda de documentació. Des del Grup Parlamentari Socialdemòcrata, ja vam demanar de poder efectuar les demandes en anglès, llengua vehicular a molts països, per les tramitacions administratives. Si vostès volen invertir en alguns països de la UE ho podran fer en línia i en anglès.

Es fa alhora necessari establir altres mecanismes per fer atractiva i possible la implantació d'empreses a Andorra, tenint en compte a més les dificultats que suposa desplaçar-se al nostre país per a molts empresaris. Afegirem també com a greuge, la poca seguretat jurídica que s'ha demostrat en adjudicacions com la del Casino que, a part d'allargar-se molt més del compte, ha comportat demandes de part de les societats estrangeres perjudicades i una imatge molt dolenta d'Andorra com a indret per a invertir.

La pandèmia malauradament ens ha ensenyat que la nostra economia tradicional es fràgil i depèn massa del sector turístic. Ha quedat demostrat que el retard que tenim en la implantació de noves tecnologies ens fa poc competitius. Sabem que està en curs, una proposta de llei de confiança electrònica que ens hauria de permetre evolucionar cap a la normalització de les tecnologies digitals (blockchain, monedes virtuals...), en la que podeu comptar amb la nostra plena col·laboració per la millora de totes aquestes eines que ens permetin situar-nos al nivell tecnològic necessari per adaptar-nos al context internacional. Avui en dia, per manca de legislació, no tenim figures claus com per exemple les FINTECH (indústria financera d'aplicacions de noves tecnologies financeres i d'inversió) que arreu del món es compaginen amb la banca tradicional.

També, apostem per una veritable diversificació econòmica i que s'estableixi un marc legal essencial i de caire específic per al desenvolupament i l'impuls d'activitats relacionades amb la biotecnologia, la digitalització, el camp numèric, la cultura i l'oci, l'educació, l'ensenyament professional i superior, l'energia, el tercer sector o l'economia circular així com és necessària una dinamització econòmica amb el foment del microfinançament, el crowd founding, les cooperatives i l'emprenedoria ara organitzacions no governamentals, d'economia solidària, associacions, etc.

Turisme sostenible i de compres

Sense el sector del Turisme de compres, directa o indirectament l'economia i el conjunt de la societat andorrana es veurien greument afectades. Tenint en compte aquest factor i la crisi viscuda des del 2008, és necessari reactivar el sector turístic, connectant-lo amb el comerç i fent-ho a través d'una acció nacional, planificada conjuntament amb els afectats directes per aquesta recessió: els comerciants i empreses del país.

Actualment tenim un *Pla Estratègic del Turisme de Compres des del 2016* que crea un *Consell Andorrà per la Competitivitat del Comerç*, però en aquesta legislatura no hem vist cap acció concreta ni, tan sols, cap menció.

Cal reforçar tant els recursos econòmics i humans d'aquest pla estratègic, establint un pressupost propi per llei i un equip especialitzat de gestors públics experts en turisme de compres i en processos de gestió publico-privada, com atorgar-li poder polític per prendre decisions autònomes amb transcendència pública. Només així es podrà establir un veritable model inclusiu i participatiu en les polítiques públiques de turisme de compres, que faci d'Andorra un destí turístic atractiu, competitiu i adaptat a les exigències del turisme de compres del present i del futur.

Conclusions

La crisi de la Covid ens ha anticipat la fi del model econòmic i social construït durant anys de governs conservadors; lluny de recórrer a propostes com ara l'adhesió a l'FMI que ens pot abocar a una intervenció de la política nacional per part d'aquest organisme, considerem que ara és el moment i una oportunitat per reflexionar i repensar-nos.

És l'oportunitat d'afrontar nous debats, bàsics i estructurals, per al futur del nostre país i que ens han de permetre reconsiderar per quin model d'Estat apostem i quin paper volem donar-li en el nostre dia a dia com a garant del benestar social i del progrés econòmic.

Ara és el moment també per promoure, dins les institucions andorranes i la societat civil, una política de participació juvenil que impliqui el reconeixement i l'alimentació de les fortaleeses, interessos i habilitats dels i les joves, oferint oportunitats reals perquè la joventut pugui participar en els processos de decisió i pugui fer sentir la seva veu.

Tenim confiança en les taules de debat per repensar Andorra i en la futura proposta d'acord de polítiques de joventut; i en que d'elles surtin de forma clara les reformes que el país necessita.

Tenim també una clara vocació de col·laborar amb el Govern, de recollir les propostes de pactes d'estat i de treball conjunt que se'ns han ofert;

Volem, realment, arribar a entesa i acords amb vostès. Assolir projectes i propostes duradores, estables, que generin confiança i seguretat en els ciutadans.

Acordar i pactar és enfortir la nostra democràcia i cohesionar el país.